

"بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ"

شورای عالی حوزه ی علمیه ی قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران

حوزه علمیه الزهرا (سلام الله علیها) نطنز

موضوع:

"بررسی علائم حتمی ظهور امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در آیات و روایات"

استاد راهنما:

سرکار خانم مهدوی

پژوهشگر:

ریحانه کریم زاده ی محمدآبادی

زمستان: ۱۳۹۸

چکیده:

موضوع مهدویت و آخرالزمان جایگاه خاصی در فرهنگ شیعه دارد. ظهور منجی آخرالزمان حضرت حجت ابن الحسن العسکری (علیه السلام) به عنوان آخرین ذخیره ی الهی برای دادگستری در تمام جهان و ایجاد حکومت جهانی موضوعی است که هم در کلام قرآن مجید و هم در سیره و فرمایشات حضرت پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) و اهل بیت عصمت و طهارت (علیه السلام) مشخص است و جایگاه ویژه ای دارد. نشانه های حتمی ظهور حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) یعنی نشانه هایی که قطعاً واقع خواهند شد و ارتباطی شدید با ظهور داشته و بسیار نزدیک ظهورند، آن نشانه های حتمی عبارتند از: خروج سفیانی، خسف در بیداء، خروج یمانی، صیحه ی آسمانی، قتل نفس زکیه. این مقاله موضوع محور است و از قسم مقاله ی دینی به روش کتابخانه ای است و هدف آن کاربردی و پردازش اطلاعات آن توصیفی است.

کلیدواژه ها:

علائم حتمی_ ظهور_ آیات_ روایات_ حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

مقدمه

"بررسی علائم حتمی ظهور امام مهدی (عج الله تعالی فرجه الشریف) در آیات و روایات"

یکی از مسائل اعتقادی و سیاسی برای همه ی انسانها و اقوام و ملل جهان اعتقاد به وجود منجی است که در پایان جهان ظهور کرده و تمامی مشکلات و ظلم و ستم ها را ریشه کن می نماید. در این میان آنچه مورد اختلاف است در مصداق آن منجی است مثلاً در مسیحیت منجی حضرت عیسی (ع) و در اسلام حضرت مهدی (عج) منجی موعود است. علایم ظهور حضرت مهدی (عج) و پیشامدهائی که در طول مدتی غیبت و پیش از ظهور حضرت حجت مطلق الهی (ارواحنا الفداء) واقع

خواهد شد مبحث مهم دینی است که دانشمندان بزرگ اسلام از عصر معصومین علیه السلام تا به امروز مورد توجه عمیق قرار داده اند و کتب فراوانی در این باره نوشته اند.

وقت ظهور حضرت مهدی (عج) معلوم نیست و حتی مطابقت روایات کسانی که وقت ظهور را تعیین کنند دروغگو شمرده شده اند. ولی نشانه هایی به عنوان علائم ظهور در روایات بسیار آمده که مربوط به مدت اندکی قبل از ظهور و در آستانه ی ظهور است. این نشانه ها بسیار زیادند که معروف ترین و جامع ترین آنها این است که هرج و مرج در همه چیز دنیا مشهود می گردد سراسر جهان پر از ظلم و فساد می گردد چنانچه در هر انقلابی معمولاً ظلم و فساد قبل از آن باعث انقلاب می گردد.

در میان دانشمندان بزرگ اسلام گروهی از محدثین عالی مقام مانند ثقه السلام کلینی، شیخ صدوق، شیخ مفید [رضوان الله تعالی علیهم] که بیشتر نظر جمع آوری اخباری و حفظ آثار اهل بیت (ع) را داشته اند تمامی مسائل رایج که نوشته و همه ی آنها را حتی حوادث و وقایعی که باید عادتاً در طول مدت غیبت واقع شود همگی جزء علائم ظهور به حساب آورده اند.

ریشه دار بودن اعتقاد مهدی (عج) و منجی باعث آماده بودن مردم اعصار گوناگون برای پذیرش و تبعیت از وی شده و می شود.

از همین رو این مفهوم، باعث سوء استفاده فریبکاران و شیادانی شده است که در طول تاریخ با ادعاهای دروغین، خود را مهدی یا زیاران او معرفی کرده اند تا از رهگذر عقیده ی پاک مردم به نیت آلوده ی خویش دست یابند.

درواکنش به این اقدامات خواستیم گامی برای روشنگری در این زمینه برداریم.

کتب متعددی تا کنون راجع به ظهور نوشته شده است و برخی کتب هم بخشی از مطالب خود را به این امر اختصاص داده اند. اندر کنار دیگر مباحث مهدویت به شرح مختصری از برخی کتب در این باره می پردازیم و نیز بررسی می کنیم.

عبدالله فرهادی در کتاب معارف منتظران ظهور جلد سوم، در این باره مجموعه ای از نشانه های ظهور امام مهدی (عجل الله) مطالبی را بیان کرده است ولی آنها را دسته بندی نکرده است و خیلی مختصر و تیتروار بیان کرده بعضی از آنها را به طور کامل تشریح نکرده است و علائم حتمی و غیر حتمی را در یکجا نوشته است.

سیداسدالله هاشمی شهیدی در کتاب زمینه سازان انقلاب جهانی حضرت مهدی (عجل الله) در کنار ۵ علائم حتمی، ۵ علامت دیگر را جزء علائم حتمی آورده است و علائم غیر حتمی را جداگانه بررسی نکرده است.

محمد مهدی اشتهاوردی در کتاب حضرت مهدی (عجل الله) فروغ تابان ولایت به دسته بندی و تقسیم علائم ظهور پرداخته و صرف بعضی از علائم را بررسی کرده و مطالب از چینش منطقی برخوردار نیست و علائمی همچون خسف بیداء، خروج یمانی، صیحه ی آسمانی و قتل نفس زکیه را توضیح نداده و مخاطب را اقناع نمی کند.

پژوهشگر در این مقاله سعی دارد به توضیح درباره ی معنای واژگان علائم در لغت و اصطلاح، ظهور در لغت و اصطلاح، فواید و آثار شناخت علائم ظهور، دسته بندی جداگانه ی علائم ظهور همراه با توضیحی برای هر قسمت بپردازد و از آیات و روایات معصومین (علیه السلام) در این زمینه بهره گیرد و نوشته ای منسجم، همراه با اطلاعات مورد نیاز را در اختیار محققان قرار دهد.

البته به علت حجم بالای روایات نمیتوان همه ی علائم را به صورت تک تک بررسی کرده و یا تمام روایات مربوطه را آورد و بخشی از آن به صورت منسجم ارائه می گردد.

علاقه مندان برای کسب اطلاعات گسترده تر بهتراست علائم را در کتب مربوطه به، مبحث علائم ظهور در آیات و روایات مورد بررسی قرار دهند.

مفهوم شناسی:

علائم در لغت به معنای نشانه است و مراد از آن پیدایش پدیده ای است که با مقصود و مطلوب مرتبط بوده و آدمیزاد را به سوی آن راهنمایی می کند. (نرم افزار درایه ی النور نسخه ی ۱ و ۲)

علائم در اصطلاح به معنای آن دسته از حوادثی است که بر اساس پیش بینی پیشوایان معصوم علیهم السلام قبل و یا در آستانه ظهور واقع خواهد شد و تحقق هر کدام نوید نزدیک شدن قیام حضرت علیه السلام را میدهد. (درایه النور نسخه ی ۱ و ۲)

ظهور در لغت به معنای آشکار شدن چیز پنهان است و از ریشه ی ظ ه ر است. (فراهیدی، ۱۴۰۹ ق، ج ۴، ص ۶۴)

ظهور در اصطلاح به معنای نمایان شدن حضرت مهدی (عجل الله) پس از غیبت کبرا برای برپایی عدل و داد است. (سلیمیان، ۱۳۸۹، ج ۳، ص ۱۵۵)

تعریف کلی علائم ظهور:

نشانه های ظهور عبارت است از آن دسته از رخدادها که براساس پیش بینی معصومان علیهم السلام پیش از ظهور و یادداشتانه ی آن یا هم زمان یا پس از ظهور حضرت مهدی علیه السلام پدید می آید. پدید آمدن هریک از آن نشانه ها نویدی از ظهور حضرت مهدی علیه السلام و نزدیک شدن قیام جهانی آن حضرت است. (سلیمیان، ۱۳۸۹، ص ۴۴۵)

آثار و فواید دانستن علائم ظهور امام زمان (عج الله تعالی فرجه الشریف):

دانستن نشانه های ظهور که به وسیله معصومان علیهم السلام بیان شده است آثار مثبتی در پی دارد که بعضی از آنها را بیان میکنیم:

از سویی این علائم:

دانستن نشانه های ظهور که به وسیله معصومان بیان شده است آثار مثبتی در پی دارد که بعضی از آنها را بیان می کنیم:

از سویی این علائم، نوید بخش فرج مهدی آل محمد است؛ بنابراین وقوع هریک از آنها نورایمان را در دل های منتظران، پرفروغ تر خواهد کرد و از سویی دیگر برای معاندان و منحرفان مایه تذکر و هشدار است، تا از بدی و تباهی دست بردارند.

به علاوه، وقوع نشانه، منتظران را برای درک ظهور و کسب لیاقت همراهی و حضور در کنار امام موعود، آماده تر خواهد کرد ضمن اینکه آگاهی از برخی از حوادث آینده، مانند آن چه به عنوان ارزش های ضداخلاقی و فساد اجتماعی در نشانه های ظهور بیان شده است، شیعیان را در برنامه ریزی مناسب یاری می دهد.

همچنین نشانه ها، معیار خوبی برای تشخیص مدعیان دروغین مهدویت است. اگر کسی ادعای مهدوی بودن کرد؛ ولی سخن او با آنچه در روایات آمده، هماهنگ و همراه نبود، دروغ او آشکار می شود. (بالادستیان و حائری پور و یوسفیان، ۱۳۹۱، ص ۱۷۳)

هرگاه گوینده ای از آسمان صدا بزند که حق با اولاد محمد صلی الله علیه است، در آن هنگام، ظهور مهدی علیه السلام، به سر زبان ها میافتد، به گونه ای که کسی غیر از او را یاد نمی کنند. (هزارویک نکته پیرامون امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، رحمتی شهر رضا، صص ۴۳۵ تا ۴۳۷)

در برخی روایات، زمان آن، شب جمعه ۲۳ ماه رمضان معین شده است. با توجه به این که در روایات دیگری، خبر از ظهور حضرت در روز عاشورا داده شده می توان نتیجه گرفت که واقع شدن ندای آسمانی، در همان رمضان، پیش از محرم است که فاصله آن تا ظهور، ۳ ماه و ۱۷ روز بیشتر نخواهد بود.

ناگفته نماند که تعیین وقت مشخص برای ظهور، با ظاهر روایاتی که به روشنی از تعیین هر گونه وقتی برای ظهور منع کند با سازگاری است، از این رو بیشترین چیزی که می توان گفت آن است که: صیحه ویندای آسمانی از نشانه ظهور است.

اکنون باید دید که صیحه ی آسمانی طبیعی خواهد بود، یا غیر طبیعی .

از ظاهر روایات با توجه به ویژگی هایی که برای آن بیان شده، فهمیده میشود که تحقق آن، طبیعی نخواهد بود.

خداوند، برای آن که شروع این انقلاب جهانی را اعلان بکند و به همگان برساند که انقلابی بزرگ در حال شکل گیری است و حق بودن مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را بنمایاند و یاران و دوستان و علاقه مندان چنین رستخیز را خبر بدهد، تا به یاری وی شتابند، صیحه آسمانی را معجزه آسا به گوش همگان می رساند. (هزارویک نکته پیرامون امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، رحمتی شهر رضا، ص ۴۳۸)

ه) قتل نفس زکیه:

نفس زکیه یعنی فرد بی گناه و پاک، کسی که قتلی انجام نداده است و جرمی ندارد. (بالادستیان و حائری پور و یوسفیان، ۱۳۹۱، ص ۱۷۶) گوید آستانه ی ظهور مهدی (عج) و درگیر و دار مبارزات زمینه ساز انقلاب مهدی (عج) فردی پاک باخته و مخلص، مخلصانه در راه امام (ع) می کوشد و مظلومانه به قتل میرسد. فرد یاد شده، از اولاد امام حسن مجتبی (ع) است که در روایات، گاهی از او به عنوان نفس

زکیه (سید حسنی) یاد شده است. قتل نفس زکیه از نشانه های حتمی و متصل به ظهور است. هر چند در منابع عامه نامی از آن برده نشده، ولی در منابع شیعه، روایات آن فراوان و بلکه متواتر است. از این روی، در اصل

تحقق چنین حادثه ای به عنوان علامت ظهور هیچ شکی نیست، هر چند جزئیات آن و نیز تعیین زمان و مکان آن و ویژگی های مقتول مشکل است. (رحمتی شهر رضا، ۱۳۹۳، ص ۴۳۵)

از جمله علائم حتمیه، کشته شدن نفس زکیه است یعنی، سیدی پاکدل که در مکه معظمه، بین رکن و مقام، بدون جرم و گناه به شهادت می رسد

از حضرت اباجعفر امام محمد باقر (ع) روایت شده که آن حضرت فرمود: یکی از علامات، کشته شدن مردی است از دودمان رسول خدا (ص) در میان رکن و مقام و نام او محمد بن الحسن «نفس زکیه» است.

و در خبر دیگری است که فاصله ی میان کشته شدن او و ظهور فرج بیشتر از پانزده روز نخواهد بود و در حدیثی آمده است که فاصله ی بین کشته شدن نفس زکیه، و خروج حضرت زکیه از اصحاب حضرت مهدی علیه السلام است که آن حضرت او را پیش از ظهور خود نزد مردم مکه می فرستد تا بشارت ظهور حضرتش را به مردم بدهد و چون او اظهار ظهور حضرت را می نماید، اهل مکه بر او یورش می برند و او را به قتل می رسانند.

از بررسی مجموع روایات وارده ی از معصومین علیه السلام که در زمینه ی خروج «نفس زکیه» و کشته شدن او رسیده است، چنین استفاده می شود که «نفس زکیه» سیدی است «حسنی» و از برخی روایات دیگر مستفاد می گردد که او سیدی حسینی است، اما آنچه بیشتر به نظر صحیح می آید این است که: نفس زکیه سیدی حسینی و مردی باتقوا و پرفضیلت و از اهل علم و عمل و صاحب نفوذ و با شخصیت است.

به هر حال: اگر این نفس زکیه حسنی باشد، غیر از آن سید حسنی و نفس زکیه است که در پشت کوفه یعنی نجف اشرف به شهادت می رسد و باز غیر از حسنی است که در مکه کشته میشود، و همچنین غیر از آن «سید حسنی» معروف و مشهوری است که در برخی از روایات بعنوان حسنی و در برخی دیگر بعنوان حسینی معرفی گردید. او از خراسان قیام می کند و ایران را متصرف میشود و مردم ایران را از ظلم و بیدادستم شاهی و شر قدر قدرتان و شهنشاها نجات می دهد و فرمان روایی مطلق ایرانیان می گردد، بلکه این حسنی چنانچه توضیح خواهیم داد، آن سیدی است که اولاً نامش محمد بن الحسن است (نه اینکه حسنی باشد)، و دیگر اینکه شهادت، و کشته شدن او، بر دیگر شهادتها و کشته شدن ها امتیاز دارد.

شهادت ممتاز و دلخراش نفس زکیه:

در مورد این شهادت مظلوم، آنچه از روایات استفاده می شود این است که:

وی در میان ملت خود، مقام و منزلت والائی دارد: و شخصیتی است که در هنگام خروج سفیانی به مدینه می رود و در آنجا مسلمانان را به اتحاد و ترقی اسلام و وحدت و یکپارچگی دعوت می کند و چون لشگریان به مدینه رسیدند، او از مدینه بسوی مکه رهسپار می شود و در آنجا مظلومیت و حقانیت آل محمد را به مردم جهانیان اعلام مینماید. بر اثر همین تلاش پی گیر و اظهار حق، پس از مدتی کمی بعد از انجام مراسم حج، در بیست و پنجم ماه ذیحجه، در برابر خانه ی خدا و حرم امن او، در روز روشن در جلو چشمان حیرت زده ی برخی از مردم مکه بطور فجیعی کشته می شود و سر او را میبرند، و تا آن موقع هیچ کس، و هیچ مردی در کنار خانه ی خدا به این صورت کشته شده و نخواهد شد. و اینجاست که این علامت از دیگر علامات جدا و ممتاز شده است. (زمینه سازان انقلاب جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، هاشمی شهیدی)

نتیجه:

نشانه های حتمی ظهور عبارت است از آن دسته از رخدادهایی که بر اساس پیش بینی معصومان علیه السلام بدون شک اتفاق خواهد افتاد. مسئله ی ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و حوادث و پیشامدهائی که در طول مدت غیبت و پیش از ظهور مبارک آن حجت مطلق الهی (ارواحنا الفداء) واقع خواهد شد، از جمله مباحث مهم موردینی و از مسائل بسیار حساس مذهبی است که از قرون گذشته تاکنون پیوسته مورد توجه عمیق دانشمندان بزرگ اسلام بوده و هست و بزرگان ما کتب متعددی در این باره نوشته اند.

علائم حتمی ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) هم نوید بخش فرج مهدی آل محمد (صل الله علیه و آله وسلم) است که باعث شادی و سرور برای مومنان است و هم تذکری برای معاندان و بدکاران است تا دست از بدی های خویش بردارند، همچنین معیار خوبی برای تشخیص مدعیان دروغین مهدویت است.

از امام صادق (علیه السلام) نقل شده است که قیام یمانی در کنار صیحه ی آسمان، خروج سفیانی، قتل نفس زکیه و خسف بیداء از نشانه های قطعی ظهور ذکر شده است.

منابع:

*قرآن کریم

۲- ابن طاووس- ابوالقاسم علی بن موسی- الملاحم والفتن- بیتا

۳- آیتی- نصرت الله- یمانی درفش هدایت- بیتا

۴- بالادستیان- محمد مهدی حائری پور- مهدی یوسفیان- نگین آفرینش ۱- بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عجل الله تعالی فرجه الشریف)- قم- ۱۳۹۱

۵- درایه ی النور- نسخه ی ۲۱

۶- رحمتی شهرضا- محمد- هزارویک نکته پیرامون امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف- مسجد مقدس جمکران- قم- ۱۳۹۳

۷- سلیمیان- خدامراد- درسنامه ی مهدویت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)- بنیاد فرهنگی مهدی موعود- قم- ۱۳۸۹

۸- صدوق- کمال الدین- ۱۳۹۵

۹- عاملی- شیخ حر- اثبات الهدات، بیتا

۱۰- فراهیدی- خلیل ابن احمد- العین- دارالهجره- بیروت- ۱۴۰۹ ق

۱۱- کلینی- محمد بن یعقوب- الکافی- بیتا

۱۲- محمدی اشتهازدی- محمد- حضرت مهدی علیه السلام فروغ تابان ولایت- مسجد مقدس جمکران- قم- ۱۳۸۷

۱۳- مجلسی- محمد باقر- بحار الانوار- بیتا

۱۴- مکارم شیرازی- ناصر- مهدی انقلابی بزرگ- قم- ۱۳۵۶

۱۵- موسسه ی تحقیقاتی فرهنگی جلیل- ۱۹۹۶

۱۶- مهدوی پور- علی اکبر- روزگار رهایی ترجمه ی یوم الخلاص- بیتا

۱۷- مهدوی راد- محمد علی- بررسی تطبیقی روایات یمانی از منظر فریقین- بیتا

۱۸- نعمانی- محمد بن ابراهیم بن جعفر- الغیبه- ۱۳۹۷ ق

۱۹- هاشمی شهیدی- سیداسدالله- زمینه سازان انقلاب جهانی حضرت مهدی علیه السلام- پرهیزکار-

قم ۱۳۸۲